

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣ : ಒಂದನು ಪರಿಚಯ

ಡಾ.ಕೆ. ಅನಂತರಾಮು

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣವು ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅದರ ಕಿರು ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾಮು ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾರಾಜಾ ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿರುವರು.

ಭಾಗವತವೆಂದರೆ ಅದು ಪುರಾಣ ತಿಲಕ

ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಅಷ್ಟಾದಶ (೧೮) ಪುರಾಣಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ 'ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣ'ಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ '೩ ಗ್ರಂಥವು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರನ್ನಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿದ್ವಾಂಸರು 'ರತ್ನತ್ರಯ'ವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂಧಗಳಿಂದಲೂ, ಮುನ್ನೂರ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ ವಿವಿಧ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. 'ಭಾಗವತ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಅರ್ಥವಾದರೆ, 'ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು' ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ. ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಕಥೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಭಕ್ತರ ಕಥೆಗಳಿಂದಮೇಲೆ, ಆ ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನೂ ಇರಲೇಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಹೀಗಾಗಿ ಭಕ್ತರ ಕಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಕಥೆಯೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ನೆಯ್ದು ಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವೆಂದರೆ 'ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಕಥೆ' ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಇವೆ

ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಅವನೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣು, ಅವನೇ

ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮ, ಅವನೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ಸಾರ್ವಭೌಮ. ಅವನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಧರ್ಮ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ, ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಭಾಗವತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳು ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಬಲದೇವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಭಾ=ಪ್ರಕಾಶ, ಅಂದರೆ ಪ್ರಕಾಶರೂಪನಾದ ಭಗವಂತ ಮಹಾವಿಷ್ಣು; ಗ =ಗತಿ, ಅಂದರೆ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳ ನಡೆ; ವ = ವರಿಷ್ಠ, ಅಂದರೆ ಸಕಲ ವೇದಾಂತಗಳ ಸಾರವಾದ ಮೋಕ್ಷ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಗಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ; ತ = ತರಣ, ಅಂದರೆ ದಾಟಿಸುವಂಥದು, ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವಂಥದು.

ವ್ಯಾಸಮುನಿಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ತವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನಿತ್ತ ಪುರಾಣ ಚೂಡಾಮಣಿ

ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಾಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಧ್ಯಯನದ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ವೇದಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ವೇದಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗದ ಸಜ್ಜನರ ಉಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹದಿನೇಳು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಮಹಾ ಭಾರತದ ರಚನೆಯೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಆಯಿತು. ಆ ಪುರಾಣ ಭಾರತ ಗಳು ಪಂಚಮವೇದವೆಂದೇ ಕೀರ್ತಿತವಾದುವು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ವ್ಯಾಸರ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಏಕೋ ಶಾಂತಿ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ, ಸುಖವು ಮೈದೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಚಿಂತಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾರದರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ವ್ಯಾಸರ ಚಿಂತೆಯ ಕಾರಣ ವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಮುಂದೆ ಅವರು ಮಾಡ ಬೇಕಾದುದೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ, ನೀನು ಈವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಅನ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿತ್ಯವಾದ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮ

ಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಪಾಮರರಿಗೆ ನೀನು ಅದೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ದಂತಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನಗೆ ದೋಷವುಂಟಾಗಿ ಚಿತ್ತಶಾಂತಿಗೆ ಭಂಗವಾಗಿದೆ. ನೀನಾದರೂ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಂಶಭೂತ ನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಜನ್ಮಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸತ್ಯವಾದಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸರ್ವರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬ ವ್ರತ ವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನಿಗೆ ಈ ಸಂಸಾರರೂಪವಾದ ಬಂಧನದ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ಣಿಸು.

ಅತೋ ಮಹಾಭಾಗ ಭವಾನಮೋಘದ್ಯಕ್
ಶುಚಿಶ್ರವಾಃ ಸತ್ಯರತೋ ಧೃತವ್ರತಃ |
ಉರುಕ್ರಮಸ್ಯಾಖಿಲಬಂಧಮುಕ್ತಯೇ
ಸಮಾಧಿನಾನ್ಯಸ್ಮರ ಯದ್ವಿಚೀಷ್ಟಿತಮ್ ||

(ಭಾಗವತ: ೧-೫-೧೩)

ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ವ್ಯಾಸರು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಕರ್ತರನ್ನಿ, ಆತ್ಮರಾಮರಾಗಿ ಮೆರೆದರು. ತದನಂತರ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮವೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಪ್ರದೀಪಿಕೆಯೂ ಆದ ಈ ಭಾಗವತವನ್ನು ತರುವಾಯ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುಪುತ್ರರಾದ ಶುಕಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದರು.

ಸಕಲ ವೇದಾಂತಗಳ ಸಾರರೂಪವಾದುದು

ಭಾಗವತವು ಸಕಲ ವೇದಾಂತಗಳ ಸಾರವೆಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಲುಟ್ಟಿದೆ. ಭಾಗವತರಸವೆಂಬ ಅಮೃತದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದವನಿಗೆ ಇತರ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ:

ಸರ್ವ ವೇದಾಂತ ಸಾರಂ ಹಿ ಶ್ರೀಭಾಗವತಮಿಷ್ಟತೇ |
ತದ್ರಸಾಮೃತ ತೃಪ್ತಸ್ಯ ನಾನ್ಯತ್ರ ಸ್ಯಾತ್ ರತಿಃ ಕ್ವಚಿತ್ ||
(ಭಾಗವತ: ೧೨-೧೩-೧೫)

ನದಿಯೊಳಗೆ ಗಂಗಾನದಿಯು ಹೇಗೋ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಹೇಗೋ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರೊಳಗೆ ರುದ್ರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಾಣ ಸಮೂಹದೊಳಗೆ ಭಾಗವತವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ:

ನಿಮ್ಮಗಾನಾಂ ಯಥಾಗಂಗಾ
ದೇವಾನಾಮಬ್ಯುತೋ ಯಥಾ |
ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಯಥಾ ಶಂಭುಃ
ಪುರಾಣಾನಾಮಿದಂ ತಥಾ ||
ಭಾಗವತ ಕಥಾಪರಂಪರೆ

ಭಾಗವತ ಕಥಾಮೃತವು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಒಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ

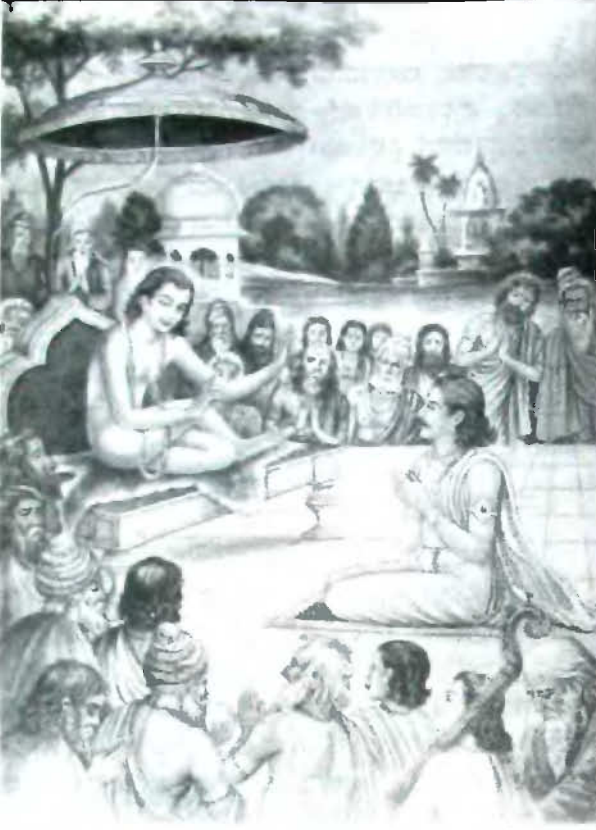
ಲುಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೂ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಾನಸಪುತ್ರ ನಾರದರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನು. ನಾರದರಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟರಾಗಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿಗಳು ಅದನ್ನು ಪುರಾಣರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು, ತಮ್ಮ ಸುಪುತ್ರರಾದ ಶುಕಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಶುಕಮುನಿಗಳಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತ ಮಹಾ ಮುನಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಅದೆಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ಸೂತಮುನಿಯು ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಕಥಾರಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಶೌನಕ ಮುಂತಾದ ಮುನಿ ವರರಿಗೆ ಪಾನ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿತ ವಾದ ಪ್ರಸಂಗವಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದನು

ಪಾಂಡವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರಿದಮೇಲೆ ಅಭಿಮನ್ಯು-ಉತ್ತರೇಯರ ಪುತ್ರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಅರಸನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತ ನಾದನು. ಅವನು ಪರಮ ಭಾಗವತ ಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿದ್ದು, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಲಿಪುರುಷನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಬೇಟೆಗೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದವನು ಅಶಿಶಯವಾದ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಶಮೀಕಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಬೇಡಿದನು. ಶಮೀಕರು ಸಮಾಧಿನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಅರಿಯದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಬೇಕೆಂತಲೇ ಮುನಿಗಳು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತು ತನಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಕೋಪದಿಂದ ಮತಿಗೆಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಾವೊಂದನ್ನು ತನ್ನ ಬಲ್ಲಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಮುನಿಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಅದು ಕಲಿಯ ಪ್ರಭಾವವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಆಟವಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಮುನಿಪುತ್ರನಾದ ಶೃಂಗಿಯು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತಂದೆಗುಂಟಾದ ಕೇಡನ್ನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಒಡನೆಯೆ ಅವನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತ, 'ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಏಳನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ದುರಹಂಕಾರಿ ಯನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ತಕ್ಷಕನು ಕಚ್ಚಿ ಕೊಲ್ಲಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು.

ಅಪರಾಧ ಚಿಕ್ಕದು ಶಿಕ್ಷೆ ದೊಡ್ಡದು

ಶಮೀಕ ಮುನಿಗಳು ಬಹಿರ್ಮುಖರಾದ ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರನು ದುಡುಕಿ ಶಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ತಪ್ಪೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. 'ಮೂಢನಾದ ನೀನು ಅಲ್ಪವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ. ಅವನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುವ ಪ್ರಭುವಲ್ಲವೆ' ಎಂದು ಮಗನನ್ನೇ ಜರಿದು, ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲೆಂದು ಶಿಷ್ಯನ ಮೂಲಕ ಶಾಪವಿಚಾರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು. ಕೋಪವಿಳಿದಮೇಲೆ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೂ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗಿ, ಅವನು

ಶುಕ ಮುನಿಗಳು ಪರೀಕ್ಷಿತ ರಾಜನಿಗೆ ಭಾಗವತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದುಹೋದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಪರೀಕ್ಷಿತನಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ಅವನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಉಪವಾಸವಿಧಿಯಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಇಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ನಾರದ ಮುನಿಗಳು, ವ್ಯಾಸರು ಮುಂತಾದ ಮಹಾಮಹಿಮರು ಕೂಡಿದಂತೆ ಋಷಿಮುನಿಗಳ ಮಹಾಸಭೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೂ ನೆರೆದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ 'ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರಿ. ತಕ್ಷಕನು ನನ್ನನ್ನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕಚ್ಚಿ ಕೊಲ್ಲಲಿ' ಎಂದು ಮರಣ ಭೀತಿಯನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಮವೈರಾಗ್ಯಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಶುಕ ಮುನಿಗಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು.

ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಶುಕಮುನಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ 'ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಮನುಷ್ಯನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು, ಏನು ಕೇಳಬೇಕು, ಎಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಿ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಶುಕಮುನಿಗಳು, 'ಹೇ ಭಾರತಕುಲ ತಿಲಕನೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತ, ತಾನೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅದಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ವೇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆ ಪುರಾಣವು ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದ್ವೈಪಾಯನರಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದರು :

ತಸ್ಮಾತ್ ಭಾರತ ! ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನೀಶ್ವರೋ ಹರಿಃ |
ಶ್ರೋತವ್ಯಃ ರೀರ್ತಿತವ್ಯಶ್ಚ ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಶ್ಚೈಚ್ಛತಾಭಯಮ್ ||
(ಭಾಗವತ : ೨-೧-೫)

ಇದಂ ಭಾಗವತಂ ನಾಮ ಪುರಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಮಿತಮ್ |
ಅಧೀತವಾನ್ ದ್ವಾಪರಾದ್ ಪಿತುರ್ದೈವಾಯನಾದಹಮ್ ||
(ಭಾಗವತ : ೨-೧-೬)

ತರುವಾಯ ಹಗಲಿರುಳಿನಿಂದ ಒಂದು ವಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಶುಕರು ಭಾಗವತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅದು ವೇದಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಹಣ್ಣು, ಅದನ್ನು ಶುಕವು ರುಚಿನೋಡಿದೆ. ಗಿಳಿ ಕಚ್ಚಿದ ಹಣ್ಣು ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿ! ಶುಕನೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶುಕಮುನಿಗಳೂ ಹೌದು. ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಉರುಳಿದ ಈ ಫಲ ಅಮೃತಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಭಾವುಕರೂ ರಸಿಕರೂ ಆದ ಭಕ್ತರು ಅದನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಪಾನ ಮಾಡಬೇಕು:

ನಿಗಮ ಕಲ್ಪತರೋಃ ಗಳಿತಂ ಫಲಂ
ಶುಕಮುಖಾದಮೃತದ್ರವಸಂಯುತಮ್ |
ಪಿಬತ ಭಾಗವತಂ ರಸಮಾಲಯಂ
ಮುಹುರಹೋ ರಸಿಕಾ ಭುವಿ ಭಾವುಕಾಃ ||
(ಭಾಗವತ : ೧-೧-೩)

ಶುಕಮುನಿಗಳು ಏಳುದಿನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಭಾಗವತ ಸಪ್ತಾಹ ಮುಂತಾದ ಸಪ್ತಾಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ವಿದ್ಯಾವತಾಂ ಭಾಗವತೇ ಪರೀಕ್ಷಾ

ಭಾಗವತವು ಗಂಭೀರವಾದ ಪುರಾಣವೂ ಹೌದು, ರಸಮಯ ವಾದ ಕಾವ್ಯವೂ ಹೌದು. ಕಾವ್ಯಲೇಪವನ್ನು ಪಡೆದ ಪುರಾಣ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅಥವಾ ಪುರಾಣಲೇಪವನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾವ್ಯ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಈ ಪುರಾಣದ ಸಂಸ್ಕೃತಶೈಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಿಕ್ಕ ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತ ಗಡುಚಾದುದು. ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯನ್ನು ಆಲಂಕಾರಿಕರು ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕ, ಕದಲೀಪಾಕ, ನಾರಿಕೇಳಪಾಕ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿ

ಕೊಂಡು ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಕೊಂಚ ಅದುಮಿದರೆ ಸಾಕು, ತನ್ನ ರಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಶೈಲಿ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕ. ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲ. ಸಿಪ್ಪೆ ಸುಲಿದು, ಮುರಿದು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು, ಅಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನಾಲ್ಕಾರು ಬಾರಿ ಅಲುಗಾಡಿಸಬೇಕು. ಅದು ಕದಲೀಪಾಕ ಶೈಲಿ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇವರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ಒಳಗಿನ ಕರಟ ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲ ಉಂಟು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭೇದಿಸಿ ಹೊಕ್ಕಮೇಲೂ ಕರಟದಿಂದ ತಿರುಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದೇನೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಸಾಸ್ವಾದನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಜಗಿಜಗಿದು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಭಾಗವತದ ಶೈಲಿ ಅಂತಹ ನಾರಿಕೇಳ ಪಾಕ, ಗೌಡೀ ಮಾರ್ಗ. ಕಠಿಣವಾದ ಪದಾವಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹಲವಾರು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಧಿಸಮಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಅಧ್ಯಾಹಾರ-ದೂರಾನ್ವಯಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಎಂತಹ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನಾದರೂ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನು ವಿದ್ವಾಂಸನೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಹಿಂದೆ ಭಾಗವತವೊಂದು ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಅದಕ್ಕೇಂದೇ 'ವಿದ್ಯಾವತಾಂ ಭಾಗವತೇ ಪರೀಕ್ಷಾ' ಎಂಬ ನುಡಿಗಟ್ಟೊಂದು ಪ್ರಚುರವಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಕಠಿಣತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಗುಢಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಘಾಟಿಸುವ ಕಷ್ಟವೂ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ

ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಒಳಹೊಕ್ಕಾಗ ಅಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ವಾಗುವ ತತ್ವಾಲೋಕ ಮಾತ್ರ ಅನುಪಮವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಗರುಡಪುರಾಣ'ವು ಭಾಗವತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ : ಭಾಗವತವು 'ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ'ಗಳೆಂಬ ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಕಗ್ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಗಾಯತ್ರಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯದಂತಿದೆ. ವೇದಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ :

ಅರ್ಥೋಸಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ
ಭಾರತಾರ್ಥವಿನಿರ್ಣಯಃ |
ಗಾಯತ್ರೀ ಭಾಷ್ಯರೂಪೋಽಸೌ
ವೇದಾರ್ಥ ಪರಿಬ್ರಂಹಿತಃ ||

ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವಾದ ಭಾಗವತವು ಅನೇಕ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಕಥಾವಸ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆ. ಭಾಗವತವೆಂಬ ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಮಕರಂದದಂತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಲೀಲಾಕಥಾಮೃತ ಪಾನ ಮಾಡಲು ಭಕುತ ಭೃಂಗಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವುವು.

ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖ

[ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ]

—ಹೆಚ್.ವಿ.ಸರೋಜ

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಹಿಂದೆ ಎಂಥ ಭಾವವಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ವಿ. ಸರೋಜ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ನಿಕಟ ಭಕ್ತರು.

ದೃಶ್ಯ-೧

[ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಹುಣಸೇ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೆಸರು ರಾಮ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾರದರು ಹಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಾರೆ.]

ನಾರದರು : ಓ, ಯಾರಿದು? ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ.

[ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ, ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ.]

ರಾಮ [ಸ್ವಗತ] : ಆಹಾ! ಯಾರದೀ ಧ್ವನಿ? ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಅಂತೂ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗಿರಬೇಕು ಏನು? ಆಗಿಯೇ ಇದೆ. ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯಾದೀತು? ಅಬ್ಬಾ ಅಂತೂ ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲ ಕಠಿಣ ಸಾಧನೆ. ಇನ್ನು ದೇವರು ಒಲಿದು ಬಂದಿರುವಾಗ, ಈ ಕ್ಷಣ ನನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ಈ ಕೋಟಲೆಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ನಾರದರು [ಸ್ವಗತ] : ಓಹೋ, ಇವನ ಆಲೋಚನೆ ಹೀಗಿದೆಯೇ? ತಾನೇ ಶ್ರಮ ಪಟ್ಟು, ಯಾರೂ ಮಾಡದಷ್ಟು ಕಾಲ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ

ದ್ದೇನೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ! ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ದೇವರ ಕೃಪೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯೇ ಇವನಿಗೆ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ತಪಸ್ಸು ಮುಗಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ! ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆನಂದವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮುಗಿದರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಎನ್ನುವಂತಹ ಕಾಟಾಚಾರದ ತಪಸ್ಸು, ಧ್ಯಾನ, ಜಪಗಳಿಂದ ಏನು ಸಾಧ್ಯ? ಅದು ಹೇಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದೀತು?..... ಏನಾದರಾಗಲಿ, ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ನಿಜವಾದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಬರುವ ಶಾಂತಿ, ತೃಪ್ತಿ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಈತ ಅರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇರಲಿ. ಈಗ ಈತ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮ : ಓಹೋ! ಈತ ನಾರದ ಮುನಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ! (ಮುಂದೆ ಬಂದು) ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ನಾರದ : ಏಳು, ಮಗು, ಏಕಿಷ್ಟು ಕೃತನಾಗಿರುವೆ?

ರಾಮ : ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ, ಮುನಿಗಳೆ! ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಈ ಚಾಗದಲ್ಲಿ